

واکاوی نگرش‌ها و باورهای پولی زنان و بررسی نقش اشتغال و شخصیت بر آن (مطالعه موردی زنان شاغل و غیرشاغل شهرستان کاشان)

زهره صادقی آرانی^{۱*}، اسماعیل مزروعی نصرآبادی^۲، مهدیه مصلحی وادقانی^۳

چکیده

به‌رغم این واقعیت که پول در زندگی انسان‌ها نقشی مهم ایفا می‌کند و بر نگرش‌ها و رفتار آن‌ها تأثیر می‌گذارد، تحقیقات تجربی اندکی به منظور بررسی عوامل مؤثر بر این نگرش‌ها صورت گرفته و روان‌شناسی پول و باورهای افراد نسبت به پول و سبک‌های رفتاری آن‌ها یکی از حوزه‌های مغفول علم روان‌شناسی و ارتباطات است. از سویی دیگر، با توجه به افزایش فرصت‌های اشتغال برای زنان و افزایش تمایل آن‌ها به درآمدزایی در سال‌های اخیر، پژوهش حاضر با هدف واکاوی نگرش‌های پولی زنان شاغل و غیرشاغل شهرستان کاشان و بررسی تأثیر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و شخصیت بر این نگرش انجام گرفته است. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که زنان بررسی‌شده بیشتر به پول به‌عنوان یک منبع یا ابزار تأمین امنیت (و نه ابزار تأمین قدرت) نگاه می‌کنند و میزان پول به‌دست‌آمده را بازتاب تلاش و کوشش خود برای دستیابی به آن می‌دانند. همچنین، زنان شاغل بیش از زنان غیرشاغل قائل به نگهداری و حفظ پول و ناکافی بودن آن هستند. علاوه بر آن، زنان چهل‌ساله و بالاتر نسبت به زنان سایر گروه‌ها تمایل بیشتری به حفظ و نگهداری از پول دارند. همچنین، گروه درآمدی بالاتر به طور درخور توجهی درآمد و پول خود را حاصل تلاش و کوشش خود می‌دانند. نتایج حاصل از بررسی همبستگی ابعاد شخصیتی و نگرش پولی زنان نیز حاکی از وجود رابطه‌ای معنادار ولی ضعیف بوده است.

کلیدواژگان

زنان شاغل و غیرشاغل، شخصیت، شهرستان کاشان، نگرش و باورهای پولی.

۱. استادیار گروه مدیریت دانشگاه کاشان (نویسنده مسئول)

۲. استادیار گروه مدیریت دانشگاه کاشان

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت اجرایی دانشگاه کاشان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۴/۲۲، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۱/۱۹

مقدمه و بیان مسئله

زندگی انسان‌ها با مجموعه‌ای از ارتباطات و روابط ساخته می‌شود. انسان‌ها همواره برای بهبود ارتباطات خود با سایر پدیده‌ها تلاش می‌کنند. یکی از پدیده‌هایی که انسان‌ها از دیرباز با آن در ارتباط بوده ولی این ارتباط کمتر از سایر رابطه‌ها مورد توجه قرار گرفته است ارتباط با پول است. پول علاوه بر عملکردهای اقتصادی مانند وسیله مبادله، پرداخت و انباشت ثروت، ویژگی‌های اجتماعی و روانی نیز دارد. بی‌شک، این پدیده در همه حوزه‌های زندگی انسان نفوذ پیدا کرده و بر توسعه اقتصاد، سیاست، فرهنگ و حتی شخصیت تأثیر می‌گذارد [۳۵].

روان‌شناسی پول از موضوعات عمده و فراموش‌شده روان‌شناسی و علوم رفتاری است که به بررسی رابطه انسان‌ها با پول می‌پردازد. روان‌شناسان در این حوزه به رفتارهایی علاقه‌مندند که در رویارویی با پول رخ می‌دهند. این سؤال که دلیل رفتارهای مردم در مقابل پول چیست و پول چه تأثیری بر روابط انسان‌ها می‌گذارد، موضوع مهمی در روان‌شناسی پول است. پول با آنکه در فرهنگ‌های مختلف یکی از مفاهیم بسیار کهن و مشترک است، جایگاه لازم را در روان‌شناسی به دست نیاورده است. با وجود آنکه مسئله فاصله طبقاتی و رفتارهای ثروتمندان و تهی‌دستان به فراوانی در مباحث جامعه‌شناختی مطرح شده، گویی از دیدگاه روان‌شناختی پول حالت تابویی را پیدا کرده که قابلیت مطرح شدن ندارد؛ حال آنکه ارتباط پول با قدرت، تأثیر ثروت بر رفتار و عزت‌نفس، تفاوت‌های جنسیتی در توجه به پول و ثروت و ده‌ها مسئله دیگر همگی شایسته بررسی دقیق‌اند [۳]. نظریه‌های روان‌شناختی در زمینه پول انگشت‌شمارند و نظریه‌های روان‌کاوی، نظریه رشد پیاژه، نظریه یادگیری رفتارگرایان و به‌تازگی نظریه‌های جالب روان‌شناسان اقتصادی از نظریات مهم این حوزه‌اند [۳].

امروزه، تحقیقات در مورد رفتار مردم با پول بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. با جهانی شدن، تغییرات سریع در بازار کار و ظهور بحران اقتصادی، مطالعه و درک نگرش مردم نسبت به پول و تأثیر تفاوت‌های فردی در این نگرش‌ها نه تنها در غرب، بلکه در سایر فرهنگ‌ها نیز اجتناب‌ناپذیر است [۲۵]. پول پیمانی اجتماعی است و از این رو نگرش درباره آن تا حدودی از تفکر جمعی شکل می‌گیرد که ناشی از واکنش‌های فردی است [۳]. هر فردی مجموعه نسبتاً پیچیده از نگرش درباره مفهوم انتزاعی و واقعی پول دارد. این نگرش‌ها آشکارا در نحوه استفاده مردم از پول نقش دارد [۳].

تحقیقات حاکی از آن است که تجارب کار، جنسیت و سطح اجتماعی و اقتصادی بر درک افراد از پول تأثیر می‌گذارد؛ مثلاً وضعیت کار نشان داد که گروه‌های شاغل پول را بسیار مثبت‌تر و مطلوب‌تر، مهم و مفیدتر می‌دانند، درحالی‌که به نظر می‌رسد که بیکاران یک نگرش مبهم، نگران‌کننده و ناراحت‌کننده‌ای برای پول داشته باشند [۱۲]. در جامعه ایران، با ورود زنان به محیط‌های اجتماعی و ایجاد فرصت‌های شغلی و گزینش آن‌ها برای شغل‌های موجود

در جامعه سبب تنوع نقش‌های آنان در اجتماع و خانواده، تعدد روابط اجتماعی و تعلقات گروهی شده است. این پدیده موجب تغییر دیدگاه‌ها و نگرش آنان شده و مسائل جدیدی را به وجود آورده است [۴]. زنان شاغل نسبت به زنان غیرشاغل فرصت‌ها و موقعیت‌ها و سرمایه‌های اقتصادی بیشتری دارند؛ به گونه‌ای که می‌توان ادعا کرد نگرش نسبت پول در زنان شاغل متفاوت از نگرش نسبت پول در زنان غیرشاغل است. فرهنگ در تحقیق خود متوجه شده است که زنان اغلب بیشتر ذهنشان مشغول پول می‌شود. آن‌ها درباره مسائل مالی محافظه‌کارترند و تمایل دارند فکر کنند که آن‌ها در کنترل وضعیت مالی خودشان نسبت به مردان بدترند [۱۲]. زنان اغلب از پول به‌عنوان ابزاری برای نفوذ به دیگران استفاده می‌کنند. به این ترتیب، قدرت بیشتری به دست می‌آورند و اعتبار خود را نشان می‌دهند [۲۰].

با وجود این واقعیت که پول در زندگی ما نقش مهمی ایفا می‌کند، درباره عواملی که این نگرش‌ها را شکل می‌دهد تحقیقات تجربی اندکی در ایران انجام شده است. با توجه به افزایش اهمیت پول در زندگی فرد در دنیای معاصر، مهم است که نگرش مردم به پول درک شود، زیرا این نگرش پولی است که رفتار پولی یک فرد را تعیین می‌کند. توجه اهمیت مطالعه نگرش پولی به دلیل وجود ارتباط قوی بین نگرش و رفتار است [۱۱]. همچنین، تحقیقات بسیار اندکی به‌طور خاص به رابطه بین شخصیت و نگرش پولی پرداخته‌اند و از سوی دیگر تاکنون مدل فرهنگ در ایران بررسی نشده است. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف واکاوی نگرش‌های پولی زنان شاغل و غیرشاغل شهرستان کاشان و بررسی تأثیر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و شخصیت آن‌ها بر این نگرش انجام گرفته است.

مبانی نظری تحقیق

نگرش به پول^۱

در حوزه روان‌شناسی پول، اگرچه پول عموماً یکسان است، این نگرش فردی به آن است که تفاوت را ایجاد می‌کند. بنابراین، مطالعه نگرش به پول در مطالعه رفتار مصرفی مهم است [۲۷]. نگرش عبارت است از ارزیابی یا برآوردی که به‌صورت مطلوب یا نامطلوب درباره شیء، فرد یا رویدادی صورت می‌گیرد. به عبارتی، تمایل نسبتاً پایدار به شخصی، چیزی یا رویدادی است که در احساس و رفتار نمایان می‌شود.

تعاریف بسیاری از نگرش پولی ارائه شده است. از نظر یاموچی و تمپلر^۲ [۴۴]، منظور از نگرش پولی این است که نگاه و ارزیابی مردم به پول چگونه است. نگرش به پول به‌منزله یک

1. Attitudes Towards Money
2. Yamauchi & Templer

وسیله نفوذ و حفاظت و تمایل به اندوختن پول است که احساس شخصی از وابستگی به پول را منعکس می‌کند و به نگرانی مداوم در مورد پول منجر می‌شود. گاهی از پول به منزله یک منبع جایگزین برای اطمینان و امنیت استفاده می‌شود [۴۱]. به نظر می‌رسد نگرش مردم نسبت به پول ممکن است تحت تأثیر جنسیت، وضعیت اقتصادی، تجارب، همکاران، وضعیت اشتغال و بسیاری از متغیرهای شخصیتی یا برعکس باشد [۴۱]. از سویی، بعضی از محققان معتقدند نگرش فرد به پول به عوامل مختلفی از جمله تجربیات دوران کودکی فرد، تحصیلات، وضعیت مالی و اجتماعی بستگی دارد [۳۱؛ ۳۷].

ورنیمونت و فیتزپاتریک^۱ مقیاس افتراق معنایی^۲ را با بررسی پس‌زمینه‌های متفاوت افراد در مورد پول به کار برده‌اند. این مقیاس شامل هفت عامل شرمساری از شکست، مقبولیت اجتماعی، نگرش ناچیز شمردن، اهریمن‌صفتی، آسایش و ایمنی، عدم مقبولیت اجتماعی و ارزش‌های محافظه‌کاری تجاری است [۴۳]. نخستین تحقیق عملی در مورد اندازه‌گیری نگرش پول از سوی گلدبرگ و لوئیس^۳ صورت گرفت، اما هرگز اعتبار نیافت [۱۳]. گلدبرگ و لوئیس که به پارادوکس‌ها، ریاکاری، ناسازگاری‌ها و دروغ‌های مرتبط با پول علاقه‌مند بودند، چهار نوع «جنون پولی» شامل جمع‌کننده‌های امنیتی، قدرت‌طلبان، معامله‌گران عشق، پرستندگان خودمختار را شناسایی کردند. روبنشتاین^۴ به بررسی پول و زندگی پرداخت و تصویری جالب از نگرش پولی، اعتقادات و رفتارهای گروه‌های گوناگون مردم را ارائه داد، اما این نتایج مورد تحلیل آماری دقیق قرار نگرفت، ولی بعدها در توسعه مقیاس میداس^۵ استفاده شد [۳۲].

یاموچی و تمپلر اولین مقیاس اعتبارسنجی تجربی را به نام مقیاس نگرش پول^۶ ایجاد و با استفاده از تحلیل عاملی پنج بعد قدرت-وجهه، زمان نگهداری، بی‌اعتمادی، کیفیت و اضطراب را برای آن شناسایی کردند [۴۴]. فرنهام با توسعه مقیاس باورهای پولی و سبک‌های رفتاری^۷ شش عامل برای سنجش نگرش پولی ارائه کرد که عبارت‌اند از: وسواس، قدرت، نگهداری، امنیت، ناکافی و تلاش/ توانایی [۱۲]. فورمن^۸ [۱۰] معتقد است پول اغلب با آزادی، امنیت، مقام، قدرت و عشق برابر است و مقیاس سلامت/ آسیب‌شناسی پول در پنج شخصیت پولی را پیشنهاد می‌کند که شامل ولخرج، خسیس، قمارباز، شکارچی معامله و سرمایه‌دار است. فورمن در تحقیقات خود به این نتیجه رسید که نگرش‌های پولی مصرف‌کنندگان با مسائل مالی و اقتصادی روزانه مرتبط با پرداخت، چانه‌زنی، صرفه‌جویی و استفاده از کارت‌های اعتباری ارتباط دارد.

1. Wernimont & Fitzpatrick
2. Semantic differential scale
3. Goldberg & Lewis
4. Rubinstein
5. MIDAS
6. Money Attitude Scale (MAS)
7. Money Beliefs and Behavior Scale (MBBS)
8. Forman

گریشام و فونتوت^۱ با مقیاس نگرش تعدیل‌شده پول که شامل چهار عامل قدرت و وجهه، زمان نگهداری، بی‌اعتمادی و کیفیت است تفاوت‌های جنسیتی را در استفاده از پول بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که زنان بیشتر در امور مربوط به پول احساس نگرانی می‌کنند [۱۵].

تانگ [۳۸؛ ۳۹؛ ۴۱] آزمون‌های تجربی متعددی انجام داد که آن را «مقیاس اخلاقی پول»^۲ پول نامید. به نظر او، نگرش به پول از دو عنصر عاطفی (خوبی و پلیدی)، یک عنصر شناختی شناختی (نحوه ارتباط پول با پیشرفت، احترام، آزادی) و یک عنصر رفتاری تشکیل می‌شود. وی شش باور عمده در مورد پول را شناسایی کرده است: الف) پول خوب است؛ ب) پول شر است؛ ج) پول نشان‌دهنده موفقیت است؛ د) پول یک نشانه احترام است؛ ه) بودجه‌بندی مهم است و و) پول قدرت است.

پرنس دریافت که روان‌شناسی پول مربوط به خودپنداره و نگرش پولی افراد است. عواملی نظیر «در کسب و کار، هر کس یک قیمت دارد»، جاه‌طلبی، عزت‌نفس پایین، قضاوت در مورد موفقیت با پول و حسادت به افراد ثروتمند، مربوط به نگرش‌های پولی افراد است [۲۸].

بیلی و لاون^۳ با مقیاس نگرش به پول در بریتانیا و ایالات متحده آمریکا با استفاده از مقیاس مقیاس پول در گذشته و آینده^۴ فهمیدند که منشأ تفاوت‌ها در نگرش نسبت به پول، به‌طور جزئی می‌تواند به تفاوت‌های فرهنگی که در محدوده خانواده شروع و از سوی جامعه تقویت می‌شود تبیین شود [۷].

میچل^۵ و همکاران [۲۶] مقیاس اهمیت پول توسعه‌یافته^۶ با هفت عامل اهمیت ارزش پول، پول، درگیری شخصی با پول، زمان صرف تفکر در مورد امور مالی، دانش امور مالی، آرامش در خطرپذیری مالی، مهارت اداره پول و پول به عنوان یک منبع قدرت و وضعیت را برای سنجش نگرش پولی ارائه کردند. رابرتس و سپولودا از مقیاس نگرش پول برای بررسی رابطه بین متغیرهای جمعیت‌شناختی و نگرش‌های پولی در میان مصرف‌کنندگان مکزیکی استفاده کردند. آن‌ها دریافتند که عوامل مقیاس اصلی مانند اضطراب و بی‌اعتمادی تغییر می‌کنند و یک عامل جدید «چانه‌زنی آگاهانه/ اجباری» به آن اضافه می‌شود [۳۱]. رابرتس و جونز^۷ [۳۰] نقش نگرش پولی و استفاده از کارت اعتباری را در خرید اجباری بررسی کردند. آن‌ها سه عامل قدرت-وجهه، اضطراب و بی‌اعتمادی را به‌منزله نگرش‌های موجود به پول شناسایی کردند. ماسیو^۸ و همکاران مقیاس رفتار و باورهای پولی فرهنگ را برای مقایسه نگرش‌های پولی

1. Gresham & Fontenot
2. Money Ethical Scale (MES)
3. Bailey & Lown
4. Money in the Past and Future Scale (MPFS)
5. Mitchell
6. Money Importance Scale (MIS)
7. Jones
8. Masuo

دانشجویان کره‌ای، امریکایی و ژاپنی تعدیل کردند. عوامل اصلی مقیاس تغییر یافتند و سه عامل (امنیت، قدرت و میانه‌روی مالی) شناسایی شدند [۲۲].

از میان مقیاس‌های موجود برای سنجش نگرش و رفتارهای پولی، سنجش نگرش پولی آدریان فرنهام است که در این پژوهش استفاده شده است. این مقیاس شش بُعد وسواس، قدرت، نگهداری، امنیت، ناکافی و تلاش/ توانایی دارد که در ادامه به معرفی این ابعاد پرداخته می‌شود.

وسواس پولی^۱: وسواس از سوی فرنهام به‌عنوان دل‌مشغولی پولی تعریف شده است. زمانی که پول سهمی بیشتر از آنچه باید را در ذهن فرد به خود اختصاص می‌دهد. لیم و تئو [۲۰] وسواس پولی را اشتغال ذهنی افراد با افکار مربوط به پول تعریف می‌کنند. وسواس منعکس‌کننده اشتغال ذهنی به برتری پول، استفاده از پول برای کنترل یا مقایسه و این ایده است که پول به‌منزله یک راه‌حل عمده برای هر مشکل عمل می‌کند [۱۵]. کسانی که وسواس پولی دارند، از تصمیم‌ها و انتخاب‌های خود رضایت کمتری دارند. این افراد در ازدواج، در انتخاب شغل، در انتخاب محل زندگی و... اهمیت بالایی را برای عامل‌های پولی در نظر می‌گیرند. غافل از اینکه پس از مدتی، معمولاً ذهن انسان و سطح زندگی او خود را با سطح درآمد تطبیق می‌دهد و دیگر از شرایط خوب به‌وجودآمده احساس رضایت نمی‌کند. کسانی که وسواس پولی بالا دارند، معمولاً انگیزه‌های دیگران را نیز براساس معیارهای پولی تحلیل می‌کنند.

قدرت^۲: بُعد قدرت مربوط به میزانی است که مردم احساس می‌کنند پول منبع قدرت است [۲۰]. قدرت خرج کردن نمایان‌گر شدت نیاز به صرف هزینه به نحوی است که نشان‌دهنده موقعیت باشد [۱۵]. قدرت به استفاده از پول (به‌خصوص در قالب دادن آن) برای حفظ موقعیت خوب اشاره دارد. قدرت اشاره به استفاده از پول برای تحت‌تأثیر قرار دادن دیگران و به‌عنوان یک نماد موفقیت است. افرادی که نگرش قدرت به پول دارند از پول استفاده می‌کنند تا ارتباطات اجتماعی خریداری کند و از طریق مصرف، هویت خود را نمایش می‌دهد. به‌طور خلاصه، مردم با نگرش قدرت نسبت به پول بر این باورند که پول دسترسی به قدرت و موقعیت اعطا می‌کند.

نگهداری و حفظ پول^۳: توانایی افراد برای استفاده بااحتیاط از پول و نیز صرفه‌جویی در آن را می‌توان به‌عنوان بعد نگهداری و حفظ پول تعریف کرد [۲۰]. حفظ، نشان‌دهنده استفاده بسیار محتاطانه از پول و احساس ناامنی هنگام هزینه‌کردن است [۱۵]. بعضی‌ها علاقه‌مند به اندوختن بیشتر پول هستند و احساس خوبی به خرج آن ندارند. به همین دلیل، همیشه هر نوع از هزینه کردن برای آن‌ها فشار روانی دارد، خرید کردن برایشان لذتی ندارد و به آن‌ها یادآوری می‌کند که چگونه حاصل روزها و هفته‌ها تلاششان به‌سادگی در چند دقیقه دود می‌شود! چنین افرادی برای پیش‌بینی امنیت مالی آینده به‌دقت انتخاب و رفتار مصرف خود را برنامه‌ریزی می‌کنند.

1. money obsession
2. power
3. retention

امنیت^۱: امنیت اشاره دارد به آنچه فرهنگ رویکرد قدیمی به پول می‌نامد. شامل حفاظت از پول است که تا چه حد پول را به‌منزله یکی از ابزارهای تأمین‌کننده امنیت قبول دارند و به چه میزان تبعات پولی تصمیم‌ها و رفتارها آن‌ها را به محافظه‌کاری ترغیب می‌کند. اگر بر این باور باشند که پول نقش مهمی در تأمین امنیت دارد، احتمالاً زیان‌های مالی را بیش از آنچه واقعاً مهم است ترسناک و خطرناک تلقی می‌کنند.

ناکافی بودن پول^۲: ناکافی بودن به احساس عدم داشتن پول کافی، به‌خصوص در مقایسه با دوستان، اشاره می‌کند [۱۵]. فرهنگ ناکافی بودن را احساس دائمی افراد از کمبود پول می‌داند؛ احساساتی است که به‌منزله یک نیروی محرک دائمی برای اقدام عمل می‌کند. چقدر پول می‌تواند آن‌ها را راضی و خوشحال کند و نیازهایشان را به‌صورت کامل برآورده کند. کسانی که میزان ناکافی بودن پول در آن‌ها خیلی بالاست، همیشه احساس می‌کنند دلیل اینکه به خواسته‌های خود نرسیده‌اند نداشتن پول بوده است. اگرچه هر قدر پول بیشتری داشته باشند، سطح انتظار آن‌ها هم بالاتر می‌رود و هرگز «فرایند کسب پول کافی برای زندگی» برای آن‌ها به پایان نمی‌رسد.

تلاش / توانایی^۳: تلاش / توانایی حالتی تعریف می‌شود که فرد احساس می‌کند پولی را که دست آورده بازتاب تلاش و توانایی اوست [۱۵]. از نظر فرهنگ بعد تلاش نشان می‌دهد که انگیزه کار در ارتباط با پول و نگرش افراد به پول ظاهر می‌شود که بیانگر آن است که فرد تا چه حد باور دارد درآمد و پولی که وی در اختیار دارد به تلاش و توانایی خودش بستگی دارد.

شخصیت

شخصیت به مجموعه‌ای از صفات و ویژگی‌های فرد اطلاق می‌شود که معرف رفتار یک شخص است [۵]. شخصیت بیانگر آن دسته از ویژگی‌های فرد یا افراد است که شامل الگوهای ثابت فکری، عاطفی و رفتاری آن‌هاست [۸]. آلپورت^۴ [۶] شخصیت را چنین تعریف می‌کند: شخصیت سازمان پویایی از نظام‌های جسمی- روانی در درون فرد است که رفتار و افکار ویژه او را تعیین می‌کند.

تاکنون دسته‌بندی‌های مختلفی برای تیپ‌های مختلف شخصیتی ارائه شده که یکی از مهم‌ترین این دسته‌بندی‌ها تقسیم افراد براساس پنج ویژگی مهم و اساسی است که به علت کلیت و اهمیت این دسته‌بندی در ادبیات روان‌شناسی به پنج عامل بزرگ مشهور شده است. طبقه‌بندی پنج عامل بزرگ به‌عنوان یک تابع یکپارچه عمل می‌کند، زیرا می‌تواند سیستم‌های

1. security
2. inadequacy
3. effortability
4. allport

مختلف و متنوع توصیف شخصیت را در چارچوب مشترک نشان دهد [۱۸]. عوامل پنج‌گانه شخصیت در این مدل عبارت‌اند از: گشودگی در تجربه^۱، برون‌گرایی^۲، انطباق‌پذیری^۳، وظیفه‌شناسی^۴ و روان‌رنجوری^۵ که در ادامه به توصیف این ابعاد پرداخته شده است.

گشودگی در تجربه: گشودگی در تجربه شخصیتی است که به لحاظ فکری کنجکاو است و تمایل به دنبال کردن تجربیات جدید و کشف ایده‌های نوین دارد [۴۶]. درحقیقت، گشودگی در تجربه بیانگر وسعت، عمق، پیچیدگی و اصیل بودن زندگی تجربی و ذهنی یک فرد است [۱۷]. گشودگی در تجربه به معنای جست‌وجوی احتمالی و ظرفیت مواجه‌شدن با پدیده‌های ناآشناست. افراد با درجه بالایی از گشودگی در تجربه را می‌توان خلاق، تخیلی، کنجکاو و غیرمتعارف توصیف کرد [۲۳]. آن‌ها همچنین تمایل به فلسفه‌پردازی کردن و تحسین هنر دارند [۲۴].

برون‌گرایی: برون‌گرایی یک رویکرد فعال به دنیای اجتماعی و مادی را نشان می‌دهد و شامل صفاتی مانند اجتماعی‌بودن، فعال‌بودن، ابراز وجود و احساسات مثبت است [۱۷]. برون‌گرایی شامل خونگرمی، جمع‌گرایی، ابراز وجود کردن، فعال‌بودن، در جست‌وجوی هیجان بودن و احساسات مثبت است [۲۳]. از طرف دیگر، افرادی که میزان شاخص برون‌گرایی در آن‌ها پایین است به‌عنوان درون‌گرا شناخته می‌شوند که صفات و ویژگی‌هایی مانند کم‌حرف بودن، کمتر فعال بودن و غیرمعاشرتی بودن در آن‌ها دیده می‌شود. زندگی آرام‌تری را ترجیح می‌دهند و در صورت قرار گرفتن در موقعیت‌های اجتماعی انرژی‌شان رفته‌رفته کاهش می‌یابد.

انطباق‌پذیری: یک جهت‌گیری اجتماعی و جمعی به دیگران است که شامل صفاتی از جمله نوع‌دوستی، تفکر مهرورزی، اعتماد و فروتنی است [۱۷]. تمایل فرد برای بخشندگی، مهربانی، سخاوت، همدلی و همفکری، نوع‌دوستی و اعتمادورزی را نشان می‌دهد [۲۳]. توصیف‌کننده گرایش بین فردی است که گرایش به ترجیح دادن روابط مثبت بین فردی و همکاری را نشان می‌دهد [۴۵]. افرادی که در این عامل نمره بالایی کسب می‌کنند به دیگران اعتماد دارند و حس همکاری در آن‌ها زیاد است و حاضرند در مواقع مشخص از نیازهای خودشان کوتاه بیایند و اغلب مصلحت جمع را قربانی خواسته‌های خودشان نمی‌کنند.

وظیفه‌گرایی: وظیفه‌گرایی توصیف‌کننده قدرت کنترل تکانه‌ها، به‌نحوی که جامعه مطلوب می‌داند و تسهیل‌کننده رفتار وظیفه‌محور و هدف‌محور است و ویژگی‌هایی چون تفکر قبل از عمل، به‌تأخیراندازی ارضای خواسته‌ها، رعایت قوانین و هنجارها و سازمان‌دهی و اولویت‌بندی

-
1. openness
  2. extraversion
  3. agreeableness
  4. conscientiousness
  5. neuroticism

وظایف را دربر می‌گیرد. وظیفه‌گرایی به تمایل فرد برای منظم‌بودن، کارآبودن، قابلیت اعتماد و اتکا، خودنظم‌بخشی، پیشرفت‌مداری، منطقی‌بودن و آرام‌بودن اطلاق می‌شود [۲۳]. کسانی که در این بعد نمره پایینی می‌گیرند غیرساختارمند و پریشان‌احوال‌اند.

روان‌رنجوری: روان‌رنجوری تقابل ثبات و تعادل احساسی با احساسات منفی مانند احساس اضطراب، عصبانیت، غم و تنش است [۱۷]. روان‌رنجوری تمایل به تجربه احساسات مضطرب و ناراحت‌کننده و صفاتی مثل ترس، بی‌حوصلگی، عزت نفس پایین، اضطراب اجتماعی، مهار ضعیف تکنانه‌ها و درماندگی را برجسته می‌کند [۹]. افرادی با نمره بالا در روان‌رنجوری گرایش به ناراحتی دارند و اغلب نگرش‌های منفی را بیان می‌کنند و تعاملات با کیفیت پایین با دیگران در شرایط اجتماعی دارند [۱۹]. افرادی که نمره‌های آن‌ها در روان‌رنجوری پایین است ثبات عاطفی دارند و معمولاً آرام، معتدل و راحت‌اند و قادرند با موقعیت‌های فشارزا بدون آشفتگی یا هیاهو روبه‌رو شوند.

پیشینه تحقیق

فرزین‌فر و همکاران [۲] در تحقیقی که پیرامون بررسی نقش نگرش پولی در خرید و سواسی جوانان در میان ۱۱۳ نفر از مشتریان جوان پاساژهای مدرن یزد انجام داده‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که در نگرش پولی، ابعاد قدرت-منزلت و اضطراب بر خرید و سواسی تأثیر مثبت و معنادار دارد و ابعاد حفظ زمان و بی‌اعتمادی بر خرید و سواسی تأثیر منفی و معنادار دارد.

ریم^۱ [۲۹] با مقاله‌ای با عنوان شخصیت و نگرش‌های مرتبط با پول به این نتیجه رسیده که افراد برون‌گرا و باثبات در مقایسه با درون‌گرایان ناآرام، در مواجهه با امور مربوط به پول راحت‌تر، بی‌خیال‌تر و بازتر به نظر می‌آیند و متغیر شخصیت عامل ضعیفی در پیش‌بینی نگرش و رفتار انسان‌ها به پول است.

فرنهام [۳] با مطالعه بیش از ۲۵۰ نفر با پس‌زمینه‌های مختلف، رابطه بین متغیرهای مختلف جمعیت‌شناختی، متغیرهای باور اجتماعی و نگرش و عادت‌های افراد به استفاده از پول را بررسی کرده است. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که نگرش‌های پولی بین گروه‌های مختلف درآمدی تفاوت دارد. نتایج تحقیقات او نشان می‌دهد که مردم در گروه‌های درآمدی پایین‌تر به پول وسواس بیشتری دارند و احتمالاً از پول برای قدرت استفاده می‌کنند. همچنین، این تفاوت‌ها در جنسیت، سن و سطوح آموزشی نیز وجود دارد. یافته‌ها نشان داد که زنان، افراد مسن و تحصیل‌کرده به پول محافظه‌کارترند و سعی در حفظ آن دارند و به‌طور کلی تمایل دارند در مورد میزان دارایی خود احساس ناکافی بودن داشته باشند. کسانی که باورهای

1. Rim

اخلاق کاری پروتستان را دارند، بیشتر به پول می‌اندیشند (وسواس) و به اعتقاد آن‌ها پول عمدتاً از طریق تلاش و توانایی به دست می‌آید.

لیم و تئو [۲۰] در مطالعه‌ای به بررسی تأثیرات جنسیتی و تجربه قبلی در مورد مشکلات مالی بر نگرش مردم به پول در ۱۵۲ دانشجوی کارشناسی سنگاپور پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داده است که تفاوت‌های جنسیتی در نگرش پولی وجود دارد و مردان در مقایسه با زنان اغلب از پول به‌منزله ابزار ارزیابی استفاده می‌کنند. بین نگرش گروه «تهیدست» و «غیرتهیدست» نیز تفاوت وجود داشت و گروه «تهیدست» در مقایسه با گروه «غیرتهیدست» احتمال بیشتری دارد که از پول به‌عنوان یک ابزار ارزیابی استفاده کنند، اضطراب مالی دارند و در برابر افراد کم‌بضاعت بخشنده‌اند.

رابرتس و سپولودا [۳۱] رابطه جمعیت‌شناختی و نگرش‌های پولی را با نمونه ۲۷۴ نفری در مونتری مکزیک بررسی کردند. طبق نتایج سن و شغل به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های مهم قدرت- و وجهه شناخته شدند. زنان خانه‌دار، افراد جوان‌تر و افراد بیکار احتمال بیشتری دارد که پول را به‌منزله یک ابزار نفوذ و تحت‌تأثیر قرار دادن دیگران ببینند. کسانی که درآمد بالاتر و سطح بالاتری از تحصیلات دارند بیشتر احتمال دارد که آینده مالی خود را به‌دقت برنامه‌ریزی کنند. افراد مسن‌تر دارای بیشتری اضطراب در امور مالی هستند و جوانان بیشتر احتمال دارد خرید اجباری برای چانه‌زنی انجام دهند.

شافر^۱ [۳۴] در مقاله‌ای با عنوان «میانجی‌گری پنج عامل بزرگ در تصمیم‌گیری‌های حرفه‌ای با ابعاد وظیفه‌های زندگی و نگرش‌های پولی توسط مادی‌گرایی» به این نتیجه رسید که ماتریالیسم نقش میانجی‌گری در تأثیر پنج عامل بزرگ شخصیت بر نگرش پولی دارد.

لیم، تئو و لو^۲ [۲۱] در مقاله «جنسیت، مشکلات مالی و مرکز کنترل: مطالعه تجربی نگرش پولی در میان چینی‌های سنگاپور» چگونگی تأثیر مرکز کنترل بر نگرش‌های پولی ۳۰۵ نفر از کارکنان بزرگسال قوم چینی را بررسی کردند. نتایج تحلیل نشان داده که مردان بیشتر به ابعاد قدرت و اضطراب علاقه‌مندند؛ درحالی‌که زنان بیشتر به ابعاد بودجه، حفظ و ارزیابی نگرش‌های پولی علاقه‌مندند. کسانی که مشکلات مالی را تجربه کرده بودند بیشتر احتمال داشت پول را به‌منزله منبع قدرت ببینند و بیشتر احتمال دارد که سخاوتمند باشند. افراد با مرکز کنترل درونی تمایل داشتند پول خود را بودجه‌بندی کنند؛ درحالی‌که افراد با مرکز کنترل بیرونی تمایل داشتند پول را به‌منزله منبع قدرت استفاده کنند، از پول به‌منزله ابزاری برای ارزیابی استفاده کنند و کمتر سخاوتمندند.

صبری^۳ و همکاران [۳۳] در پژوهشی با هدف بررسی نگرش، ارزش‌ها و اعتقاد پولی،

1. Shafer
2. Loo
3. Sabri

مقایسه جنسیت و بخش کاری بین کارکنان بخش خصوصی و دولتی در مالکا^۱ نمونه شامل ۱۲۰ نفر را مطالعه کردند. پاسخ‌دهندگان بخش دولتی در ابعاد حفظ، توانایی/ تلاش و پاسخ‌دهندگان بخش خصوصی در ابعاد قدرت و امنیت امتیاز بالاتری به دست آوردند. در ابعاد وسواس و قدرت تفاوت معناداری بین مردان و زنان وجود داشت و مردان امتیاز بالاتری نسبت به زنان به دست آوردند.

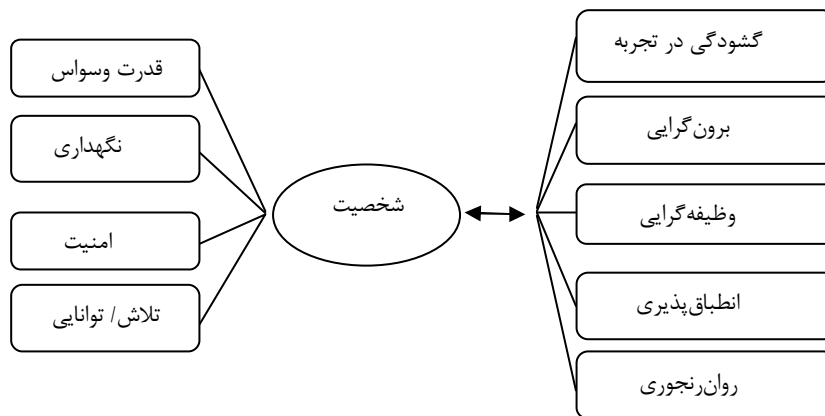
تونگ و باومن^۲ [۴۲] داده‌های مربوط به نگرش پولی، دارایی‌های مادی و پس‌انداز را از ۶۹۲ پاسخ‌دهنده در استرالیا، کانادا و چین در سال ۲۰۰۸ جمع‌آوری کردند. براساس قومیت، نمونه را به پنج زیرگروه قفقازی در استرالیا، چینی در استرالیا، قفقازی در کانادا، چینی در کانادا و چینی در چین تقسیم کردند. نتایج نشان داده است که میزان پس‌انداز و نگرش پولی/ دارایی‌های مادی چینی‌هایی که در استرالیا و کانادا به دنیا آمده و رشد کرده بودند بیشتر شبیه به هم‌تایان خود در چین بودند، نسبت به قفقازهای در استرالیا و کانادا. این نتایج بیانگر همگرایی براساس قومیت است. به این ترتیب نشان می‌دهد که تنوع درون‌ملی می‌تواند به اندازه تفاوت‌های بین‌ملیتی معنادار باشد.

تاتارکو و اشمیت [۴۱] در مطالعه‌ای به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و نگرش به پول با نمونه‌ای شامل ۶۳۴ روس پرداختند. نتایج نشان داد که ارتباط منفی بین نگرش‌های پولی و اعتماد، تحمل و هویت مدنی وجود دارد که وقتی سرمایه اجتماعی کاهش می‌یابد، مردم سعی می‌کنند با اندوختن سرمایه مالی آن را جبران کنند.

سیمکیو [۳۵] در پژوهشی با عنوان «نگرش پولی جوانان اوکراین: جنبه اجتماعی و جمعیت‌شناسی» نمونه‌ای به تعداد ۲۴۶ نفر با دامنه سنی ۲۰-۳۵ را مطالعه کرده است. نتیجه تحقیق نشان می‌دهد که بین نگرش پولی و ویژگی‌های اجتماعی و جمعیت‌شناختی مانند جنسیت، سن، سطح تحصیل، محل اشتغال، موقعیت و میزان درآمد رابطه وجود دارد. نگرش مثبت به پول برای این گروه از پاسخ‌دهندگان مشخصه افرادی است که در شهرهای بزرگ زندگی می‌کنند، در سازمان‌های تجاری کار می‌کنند و مقامات ارشد را اشغال می‌کنند و درآمد متوسط و بالایی دارند. در مقابل، افرادی که در شهرها و روستاهای کوچک زندگی می‌کنند موقعیت‌های شغلی پایین‌تری را اشغال می‌کنند و درآمد کم دارند، نگرش منفی به پول نشان دادند. افرادی که در مؤسسات تجاری کار می‌کنند اغلب پول را به‌منزله وسیله‌ای برای دستیابی و نشان‌دادن موفقیت‌های خود می‌بینند. همچنین، مردان بیشتر از زنان پول را به‌منزله ابزاری برای نفوذ در دیگران استفاده می‌کنند. افراد کمتر تحصیل کرده بیشتر نگران وضعیت اقتصادی خودند. آن‌ها اغلب وسواس پولی بالا و به‌طور مداوم احساس ناکافی بودن پول دارند. همچنین

1. Malacca
2. Tung & Baumann

آن‌ها در مقایسه با افراد با آموزش بهتر، برای خرج کردن پول احساس گناه می‌کنند، چیزهای غیرضروری می‌خرند و کنترل خوبی بر امور مالی خود ندارند. براساس هدف تحقیق، که به بررسی رابطه بین شخصیت و نگرش پولی می‌پردازد، مدل مفهومی تحقیق به صورت شکل ۱ است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ استراتژی تحقیق پیمایشی و همبستگی است. در این پژوهش، علاوه بر مطالعات کتابخانه‌ای از روش پرسش‌نامه‌ای در سه بخش برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است. بخش اول ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه مورد نظر را بررسی می‌کند. در بخش دوم از پرسش‌نامه به منظور بررسی شخصیت از نظریه شخصیت مک کری و کاستا [۲۴]، که در سال‌های اخیر به شدت مورد استقبال قرار گرفته، استفاده شده است. ابعاد این سنجش روان‌رنجوری، گشودگی، برون‌گرایی، انطباق‌پذیری و وظیفه‌شناسی است. در این زمینه، برای سنجش ویژگی‌های شخصیتی از فرم کوتاه پرسش‌نامه پنج عامل بزرگ شخصیت خرمایی و فرمانی [۱] استفاده شده است. این سنجش در ۲۱ گویه، ۵ بُعد شخصیتی افراد را اندازه‌گیری می‌کند که بُعد برون‌گرایی ۵ گویه و بُعدهای روان‌رنجوری، باز بودن نسبت به تجربیات، انطباق‌پذیری و وظیفه‌شناسی هریک ۴ گویه را به خود اختصاص می‌دهد. روایی و پایایی مدل پنج عامل بزرگ شخصیت مک کری و کاستا بارها در کشورهای متعدد و در جوامع و سازمان‌های گوناگون بررسی و تأیید شده است [۳۶]. همچنین، روایی پرسش‌نامه فرم کوتاه پنج عامل بزرگ شخصیت در ایران توسط خرمایی و فرمانی در سال ۱۳۹۳ [۱] با استفاده از تحلیل عامل و روش مؤلفه‌های اصلی تأیید شده است. جهت بررسی پایایی آن نیز از روش

آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایبی بین ۰/۶۹ تا ۰/۸۳ برای پنج بُعد شخصیت را نشان می‌دهد.

در بخش سوم از این پرسش‌نامه برای سنجش نگرش پولی از پرسش‌نامه باورهای پولی و سبک‌های رفتاری^۱ فرونهام استفاده شده است که این پرسش‌نامه نیز در پژوهش‌های فراوانی برای بررسی نگرش افراد نسبت به پول مورد استفاده قرار گرفته است [۳]. این پرسش‌نامه ۶ بعد دارد که هر بعد ۱۰ گویه دارد که در مجموع با ۶۰ گویه است. همه گویه‌های هر دو عامل شخصیت و نگرش پولی به صورت طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای از «کاملاً موافقم» با امتیاز ۵ تا «کاملاً مخالف» با امتیاز ۱ امتیازبندی شده‌اند. پایایی پرسش‌نامه نگرش پولی با استفاده از روش آلفای کرونباخ بررسی شده و مقدار محاسبه‌شده در همه ابعاد مقداری بیش از ۰/۸۳ بود که نشان‌دهنده انسجام درونی بالای پرسش‌نامه است.

جامعه آماری تحقیق را زنان شاغل و غیرشاغل در گروه سنی هفده‌ساله و بیشتر شهرستان کاشان تشکیل می‌دهد که مطابق با سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ برابر ۱۴۹ هزار نفر است. حجم نمونه در این پژوهش با استفاده از جدول کرجسی مورگان ۳۸۴ نفر بوده و روش نمونه‌گیری نیز تصادفی است. برای اطمینان از جمع‌آوری نمونه مناسب سعی شده است که از همه مناطق شهرستان نمونه‌گیری انجام شود. منظور از زنان شاغل زنانی بوده است که مشغول فعالیت اقتصادی بوده و کسب درآمد داشته‌اند که شامل زنانی با شغل آزاد (مانند فروشندگی، خیاطی و...) و شغل دولتی (کارمندان دانشگاه، شهرداری، سازمان آب و برق منطقه‌ای، آموزش و پرورش و...) بوده است. از میان ۳۹۰ پرسش‌نامه توزیع شده ۳۰۰ پرسش‌نامه برگشت داده شده بود که از ۲۴۸ مورد آن به طور کامل پاسخ داده شده بود که مورد تحلیل نهایی قرار گرفته است. برای تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها نیز از آزمون‌های یک نمونه T، دو نمونه مستقل T، تحلیل یک‌عامله ANOVA و ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

یافته‌ها

در جدول ۱، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه مورد بررسی براساس فراوانی، درصد و میانگین نگرش پولی نمونه آماری در ابعاد شش‌گانه وسواس پولی، نگهداری و حفظ پول، ناکافی بودن پول، قدرت، محافظه‌کاری و امنیت و تلاش/ توانایی و به تفکیک متغیرهای جمعیت‌شناختی آن‌ها آورده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، بیش از نیمی از نمونه آماری در گروه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال بوده و ۶۱ درصد آن‌ها دارای تحصیلات کارشناسی هستند. اکثر افراد مورد بررسی درآمد ماهانه خانواده خود را یک تا ۲ میلیون تومان اعلام کرده‌اند.

1. Money Belief and Behavior Style

جدول ۱. فراوانی، درصد، میانگین نگرش پولی زنان شهرستان کاشان در ابعاد مختلف براساس متغیرهای جمعیت‌شناختی

فراوانی	درصد	وسواس پولی	نگهداری از پول	نکافی بودن پول	قدرت	اهمیت	تلاش / توانایی	
سن (سال)								
۴۰	۱۶	۲۲۱	۷۱۲	۳۰۳	۲۵۲	۳۱۶	۳۳۷	۱۷ تا ۲۰
۱۳۷	۵۵	۲۲۶	۲۷۹	۳۰۷	۲۵۹	۳۲۲	۳۲۴	۲۰ تا ۳۰
۵۰	۲۰	۲۲۸	۲۶۷	۲۹۰	۲۵۶	۳۱۴	۳۱۹	۳۰ تا ۴۰
۲۱	۹	۲۲۵	۲۹۹	۲۹۱	۲۵۹	۳۱۴	۳۲۴	بیش از ۴۰
وضعیت تأهل								
۹۹	۴۰	۲۲۷	۲۷۵	۲۹۹	۲۵۶	۳۱۷	۳۲۸	مجرد
۱۴۹	۶۰	۲۲۳	۲۸۰	۳۰۶	۲۵۸	۳۲۲	۳۲۰	متأهل
میزان تحصیلات								
۴۴	۱۸	۲۱۸	۲۷۳	۳۰۵	۲۴۵	۳۱۸	۳۲۶	دیپلم و کمتر
۱۶۴	۶۱	۲۲۸	۲۷۸	۳۰۱	۲۶۱	۳۱۹	۳۲۵	کارشناسی
۴۰	۱۵	۲۲۶	۲۸۱	۳۰۲	۲۵۴	۳۲۱	۳۲۲	کارشناسی ارشد و دکتری
وضعیت اشتغال								
۱۱۴	۴۶	۲۳۱	۲۹۴	۳۱۹	۲۶۰	۳۳۴	۳۳۰	شاغل
۱۳۴	۵۴	۲۱۹	۲۷۰	۲۹۲	۲۵۴	۳۱۳	۳۱۹	بیکار
درآمد ماهانه (تومان)								
۵۱	۲۱	۲۲۴	۲۸۰	۳۰۲	۲۵۰	۳۲۵	۳۲۷	کمتر از یک میلیون
۱۱۲	۴۵	۲۳۲	۲۷۹	۳۰۴	۲۶۳	۳۱۵	۳۲۳	۱ تا ۲ میلیون
۶۸	۲۷	۲۲۳	۲۷۳	۲۹۵	۲۵۴	۳۱۴	۳۲۰	۲ تا ۳ میلیون
۱۷	۷	۲۰۳	۲۷۲	۳۰۵	۲۴۸	۳۲۱	۳۵۸	بیش از ۳ میلیون

از آنجا که متغیر محوری و اصلی بررسی‌شده متغیر نگرش پولی بوده است، در بخش اول از تحلیل‌ها به واکاوی نگرش زنان شهرستان کاشان به پول پرداخته می‌شود که فرضیه‌های آن به صورت ذیل تعریف شده است.

- فرضیه ۱-۱: زنان شهرستان کاشان به پول درگیری (وسواس) ذهنی بالا دارند؛
- فرضیه ۲-۱: زنان شهرستان کاشان علاقه زیادی به نگهداری و حفظ پول دارند؛
- فرضیه ۳-۱: زنان شهرستان کاشان بر این باورند که پول در دسترس آن‌ها ناکافی است؛
- فرضیه ۴-۱: زنان شهرستان کاشان به پول به‌منزله یک منبع قدرت نگاه می‌کنند؛

فرضیه ۵-۱: زنان شهرستان کاشان پول را به‌منزله یک ابزار تأمین‌کننده امنیت می‌دانند؛
فرضیه ۶-۱: زنان شهرستان کاشان بر این باورند که پول در دسترس آن‌ها بازتاب تلاش و توانایی است.

برای آزمون فرضیه‌های فوق از آزمون میانگین یک‌نمونه‌ای T استفاده شده است و فرضیه مورد آزمون آن میانگینی بیش از ۳ را لحاظ می‌کند. فرضیه‌ها زمانی تأیید می‌شوند که قدر مطلق t از ۱/۹۶ بیشتر و مثبت باشد. نتایج این آزمون‌ها به شرح جدول ۲ است.

جدول ۲. بررسی وضعیت نگرش پولی زنان شاغل و غیرشاغل شهرستان کاشان

فرضیه	ابعاد نگرش پولی	میانگین	درجه آزادی	آماره آزمون (t)	مقدار معناداری (sig)	نتیجه آزمون
فرضیه ۱-۱	وسواس پولی	۲,۲۶	۲۴۷	-۱۸,۷۵	۰,۰۰۰	رد فرضیه
فرضیه ۲-۱	نگهداری و حفظ پول	۲,۷۷	۲۴۷	-۸,۰۳۵	۰,۰۰۰	رد فرضیه
فرضیه ۳-۱	ناکافی بودن پول	۳,۱۱	۲۴۷	۰,۳۹۶	۰,۰۳۰	تأیید فرضیه
فرضیه ۴-۱	قدرت	۲,۵۷	۲۴۷	-۱۲,۹۱۳	۰,۰۰۰	رد فرضیه
فرضیه ۵-۱	محافظه کاری و امنیت	۳,۱۹	۲۴۷	۶,۷۲۵	۰,۰۰۰	تأیید فرضیه
فرضیه ۶-۱	تلاش / توانایی	۳,۲۵	۲۴۷	۹,۲۹۵	۰,۰۰۰	تأیید فرضیه

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، فرضیه‌های ۱-۳، ۱-۵ و ۱-۶ تأیید شدند. به عبارت دیگر، زنان بررسی‌شده بیشتر پول را یک منبع یا ابزار تأمین امنیت تلقی کرده و میزان پول به‌دست‌آمده را بازتاب تلاش و کوشش خود برای دستیابی به آن می‌دانند. همچنین آن‌ها احساس عدم داشتن پول کافی، به‌خصوص در مقایسه با دوستان خود، داشته و احساس می‌کند پول کافی برای رسیدن به همه خواسته‌های خود را ندارند.

بخش دوم از تحلیل‌ها، اثر متغیرهای جمعیت‌شناختی تأهل، اشتغال، گروه سنی، تحصیلات و گروه درآمدی را بر نگرش پولی (در ابعاد وسواس، نگهداری ناکافی بودن، قدرت، امنیت و بازتاب تلاش) زنان شهرستان کاشان بررسی کرده که فرضیه‌های زیر تعریف شده‌اند.

فرضیه ۲. بین نگرش پولی زنان متأهل و مجرد شهرستان کاشان در بعد X تفاوت معناداری وجود دارد؛

فرضیه ۳. بین نگرش پولی زنان شاغل و غیرشاغل شهرستان کاشان در بعد X تفاوت معناداری وجود دارد؛

فرضیه ۴. بین نگرش پولی زنان در گروه‌های مختلف سنی شهرستان کاشان در بعد X تفاوت معناداری وجود دارد؛

فرضیه ۵. بین نگرش پولی زنان در گروه‌های مختلف تحصیلی شهرستان کاشان در بعد X تفاوت معناداری وجود دارد؛

فرضیه ۶. بین نگرش پولی زنان با گروه‌های مختلف درآمدی در شهرستان کاشان در بعد X تفاوت معناداری وجود دارد.

هریک از فرضیه‌های ۲ تا ۶، خود از شش فرضیه فرعی تشکیل شده است؛ مثلاً، برای بررسی فرضیه ۲، شش فرضیه فرعی ۱-۲ تا ۶-۲ تعریف و آزمون شده است که هدف این شش فرضیه بررسی تفاوت بین نگرش پولی زنان متأهل و مجرد شهرستان کاشان به ترتیب در شش بُعد وسواس، نگهداری، ناکافی بودن، قدرت، امنیت و بازتاب تلاش است. برای فرضیه‌های ۳ تا ۶ نیز به این صورت عمل شده است (جدول‌های ۳ و ۴).

برای بررسی فرضیه‌های ۱-۲ تا ۶-۳ (فرضیه‌های فرعی مربوط به فرضیه ۲ و ۳)، از آزمون دو نمونه مستقل T و برای آزمون فرضیه‌های ۱-۴ تا ۶-۴ (فرضیه‌های فرعی مربوط به فرضیه‌های ۴، ۵ و ۶) از آزمون تک‌عاملی ANOVA استفاده شده است. نتایج این دو آزمون به ترتیب در جدول‌های ۳ و ۴ آمده است. از آنجا که آزمون تساوی واریانس‌ها (آزمون لئون) برای همه آزمون‌های دو نمونه مستقل دارای مقدار معناداری صفر شده است، فرض تساوی واریانس‌ها برای همه آزمون‌ها پذیرفته نشده و در این گزارش از ذکر آن خودداری و فقط نتیجه آزمون برابری میانگین‌های دو جامعه ارائه شده که در جدول ۳ قابل مشاهده است.

جدول ۳. بررسی ابعاد مختلف نگرش پولی زنان شهرستان کاشان با وضعیت‌های مختلف تأهلی (مجرد و متأهل) و شغلی (شاغل و بیکار)

فرضیه	متغیر مستقل	ابعاد نگرش پولی	درجه آزادی	آماره آزمون (t)	مقدار معناداری (sig)	نتیجه آزمون
فرضیه ۱-۲	وضعیت تأهل	وسواس پولی	۲۵۹	۰.۵۱۱	۰.۶۱۰	رد فرضیه
فرضیه ۲-۲		نگهداری و حفظ پول	۲۵۹	-۰.۹۵۱	۰.۴۵۳	رد فرضیه
فرضیه ۳-۲		ناکافی بودن پول	۲۵۹	-۰.۷۳۴	۰.۳۵۱	رد فرضیه
فرضیه ۴-۲		قدرت	۲۵۹	-۰.۲۵۵	۰.۷۹۹	رد فرضیه
فرضیه ۵-۲		محافظه‌کاری و امنیت	۲۵۹	-۰.۸۲۱	۰.۴۱۲	رد فرضیه
فرضیه ۶-۲		تلاش / توانایی	۲۵۹	۱.۳۷۶	۰.۱۷۰	رد فرضیه

واکاوی نگرش‌ها و باورهای پولی زنان... ۵۲۹

فرضیه	متغیر مستقل	ابعاد نگرش پولی	درجه آزادی	آماره آزمون (t)	مقدار معناداری (sig)	نتیجه آزمون
فرضیه ۱-۳	وضعیت اشتغال (شاغل یا بیکار)	وسواس پولی	۲۵۹	۱,۵۷۳	۰,۱۱۷	رد فرضیه
فرضیه ۲-۳		نگهداری و حفظ پول	۲۵۹	۲,۴۷۰	۰,۰۱۴	تأیید فرضیه
فرضیه ۳-۳		ناکافی بودن پول	۲۵۹	۲,۳۲۶	۰,۰۲۱	تأیید فرضیه
فرضیه ۴-۳		قدرت	۲۵۹	۰,۹۲۳	۰,۳۵۷	رد فرضیه
فرضیه ۵-۳		محافظه کاری و امنیت	۲۵۹	۱,۹۹۸	۰,۰۳۷	تأیید فرضیه
فرضیه ۶-۳		تلاش / توانایی	۲۵۹	۱,۹۷۴	۰,۰۴۹	تأیید فرضیه

نتایج حاصل از این آزمون تساوی میانگین‌ها ابعاد نگرش پولی براساس متغیر جمعیت‌شناختی وضعیت تأهل و اشتغال در سطح اطمینان ۹۵ درصد حاکی از تأیید تنها چهار فرضیه ۲-۳، ۳-۳، ۵-۳ و ۶-۳ است. به عبارت دیگر، در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین نگرش پولی زنان متأهل و مجرد شهرستان کاشان در هیچ‌یک از ابعاد بررسی شده تفاوت معناداری وجود ندارد، ولی در ابعاد نگهداری و حفظ پول، ناکافی بودن پول، امنیت و تلاش بین زنان شاغل و غیرشاغل شهرستان کاشان تفاوت معناداری مشاهده شده است. با توجه با میانگین‌های محاسبه شده در جدول ۱ نگرش زنان شاغل به پول در ابعاد نگهداری و حفظ پول، ناکافی بودن پول، امنیت و تلاش به ترتیب دارای میانگین‌های ۲,۹۴، ۳,۱۹، ۳,۳۴ و ۳,۳۰ بوده است. به عبارت دیگر، می‌توان گفت زنان شاغل بررسی شده بیش از زنان غیرشاغل قائل به نگهداری و حفظ پول و ناکافی بودن آن هستند و از پول برای حفظ امنیت خود و اطرافیان خود استفاده می‌کند و میزان آن را حاصل تلاش و کوشش صرف شده برای دستیابی به آن می‌داند.

۵۳۰ زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۷، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۸

جدول ۴. بررسی ابعاد مختلف نگرش پولی زنان شهرستان کاشان با وضعیت‌های مختلف سنی،

تحصیلی و درآمدی

فرضیه	متغیر مستقل	ابعاد نگرش پولی	درجه آزادی	آماره آزمون (F)	مقدار معناداری (sig)	نتیجه آزمون
فرضیه ۱-۴	گروه سنی	وسواس پولی	۲۵۹	۰.۰۹۴	۰.۹۶۴	رد فرضیه
فرضیه ۲-۴		نگهداری و حفظ پول	۲۵۹	۲.۸۲	۰.۰۳۹	تأیید فرضیه
فرضیه ۳-۴		ناکافی بودن پول	۲۵۹	۱.۲۹	۰.۲۷۸	رد فرضیه
فرضیه ۴-۴		قدرت	۲۵۹	۰.۲۱۳	۰.۸۷۸	رد فرضیه
فرضیه ۵-۴		محافظه‌کاری و امنیت	۲۵۹	۰.۵۰۷	۰.۶۷۸	رد فرضیه
فرضیه ۶-۴		تلاش / توانایی	۲۵۹	۱.۳۶	۰.۲۵۵	رد فرضیه
فرضیه ۱-۵	میزان تحصیلات	وسواس پولی	۲۵۹	۰.۳۷۹	۰.۶۸۵	رد فرضیه
فرضیه ۲-۵		نگهداری و حفظ پول	۲۵۹	۰.۳۲۵	۰.۷۲۳	رد فرضیه
فرضیه ۳-۵		ناکافی بودن پول	۲۵۹	۰.۰۸۳	۰.۹۲۱	رد فرضیه
فرضیه ۴-۵		قدرت	۲۵۹	۱.۶۶	۰.۱۹۲	رد فرضیه
فرضیه ۵-۵		محافظه‌کاری و امنیت	۲۵۹	۰.۰۴۸	۰.۹۵۳	رد فرضیه
فرضیه ۶-۵		تلاش / توانایی	۲۵۹	۰.۰۸۴	۰.۹۲۰	رد فرضیه
فرضیه ۱-۶	گروه درآمدی	وسواس پولی	۲۵۹	۱.۱۴۶	۰.۳۳۱	رد فرضیه
فرضیه ۲-۶		نگهداری و حفظ پول	۲۵۹	۰.۳۷۸	۰.۷۶۹	رد فرضیه
فرضیه ۳-۶		ناکافی بودن پول	۲۵۹	۰.۳۵۷	۰.۷۸۴	رد فرضیه
فرضیه ۴-۶		قدرت	۲۵۹	۱.۱۴	۰.۳۳۴	رد فرضیه
فرضیه ۵-۶		محافظه‌کاری و امنیت	۲۵۹	۰.۵۴۷	۰.۶۲۶	رد فرضیه
فرضیه ۶-۶		تلاش / توانایی	۲۵۹	۲.۹۷۴	۰.۰۴۰	تأیید فرضیه

آزمون فرضیه‌های ۴ تا ۶ در سطح اطمینان ۹۵ درصد نشان‌دهنده تأیید فقط دو فرضیه ۲-۴ و ۶-۶ است. براساس نتایج آزمون فرضیه‌های جدول ۴ و میانگین ابعاد در جدول ۱ می‌توان گفت زنان در گروه‌های سنی مختلف فقط در نگهداری و حفظ پول دارای اختلاف معناداری بوده‌اند. نتایج آزمون تعقیبی توکی بیانگر این است که زنان بیش از ۴۰ سال نسبت به زنان سایر گروه‌ها تمایل بیشتری به حفظ و نگهداری از پول دارند. همچنین، گروه درآمدی بالاتر (یعنی بیش از ۳ میلیون تومان) به‌طور درخور توجهی درآمد و پول خود را حاصل تلاش و کوشش خود می‌دانند. درنهایت نیز، تفاوت معناداری بین ابعاد نگرش پولی زنان بررسی‌شده با سطوح تحصیلی متفاوت مشاهده نشده است.

درنهایت نیز برای بررسی تأثیر ابعاد شخصیتی بر نگرش زنان شهرستان کاشان نسبت به پول فرضیه ۷ تدوین و با استفاده از ضریب همبستگی آزمون شده است.

فرضیه ۷: بین ابعاد پنج‌گانه شخصیتی و ابعاد شش‌گانه نگرش پولی زنان شهرستان کاشان رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج حاصل از بررسی همبستگی ابعاد شخصیتی و ابعاد نگرش پولی زنان شهرستان کاشان در جدول ۵ آمده است. اگرچه به‌طور کلی این همبستگی ضعیف بوده است، ابعادی که همبستگی معنادار داشته‌اند با رنگ خاکستری مشخص شده است.

جدول ۵. ضریب همبستگی ابعاد شخصیت و نگرش زنان شهرستان کاشان به پول

	وسواس پولی	نگهداری	ناکافی بودن پول	قدرت	امنیت	تلاش
برون‌گرایی	ضریب همبستگی Sig.	۰٫۰۳۳	۰٫۲۳۳	۰٫۰۸۴	۰٫۱۴۳	۰٫۰۱۷
توافق‌پذیری	ضریب همبستگی Sig.	۰٫۳۳۳	۰٫۳۵۴	۰٫۲۹	۰٫۲۶۹	۰٫۰۲۱
وظیفه‌گرایی	ضریب همبستگی Sig.	۰٫۲۴۱	۰٫۲۲۴	۰٫۲۹۶	۰٫۰۸۵	۰٫۳۱۱
روان‌رنجوری	ضریب همبستگی Sig.	۰٫۳۷۶	۰٫۴۱۲	۰٫۳۵۹	۰٫۱۲۰	۰٫۰۸۱
گشودگی در تجربه	ضریب همبستگی Sig.	۰٫۲۶۹	۰٫۲۳۳	۰٫۱۳۵	۰٫۱۱۶	۰٫۰۵۲

نتایج حاصل از آزمون فرضیه فوق در سطح اطمینان ۹۵ درصد حاکی از آن است که بین میزان برون‌گرایی و احساس ناکافی بودن پول و استفاده از پول به‌عنوان ابزار امنیت رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همچنین، بین توافق‌پذیری افراد و همه‌نگرش‌های موجود به پول به‌استثنای تلاش برای پول رابطه معنادار و منفی وجود داشته است. بین وظیفه‌گرایی در بعد شخصیت و ابعاد وسواس پولی، نگهداری از پول و استفاده از پول به‌عنوان ابزار اعمال قدرت رابطه منفی و بین این بعد و ناکافی بودن پول و تلاش رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بین روان‌رنجوری و همه‌ابعاد نگرش پولی، به‌استثنای امنیت و تلاش نیز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این رابطه برای ویژگی گشودگی نسبت به تجربه و ابعاد مذکور منفی و معنادار است.

نتیجه‌گیری و بحث و بررسی

همان‌گونه که از آزمون فرضیه ۱ استنتاج می‌شود، زنان شهرستان کاشان به پول به‌عنوان یک حافظ امنیت نگاه می‌کنند و از آن برای تأمین امنیت خود و اطرافیان، و نه ابزاری برای نشان دادن قدرت، استفاده می‌کنند. این نتایج یافته‌های تحقیقات صبری و همکارانش [۳۳] را تأیید می‌کند. این نگرش به پول در کنار نگرش ضعیف آن‌ها به پول به‌منزله ابزار تأمین قدرت با نظریه فرهنگ ملی هافستد همسویی دارد. در نظریه فرهنگ ملی هافستد و در بُعد زن‌خویی و مردخویی اهمیت تفاوت‌های جنسیتی از لحاظ نقش‌های اجتماعی بررسی می‌شود. در فرهنگ‌های مردخو در مقابل فرهنگ زن‌خو، افراد تمایل به رقابت دارند و قدرت به‌منزله یک ارزش شناخته می‌شود و ارزش‌های قاطعانه از جمله موقعیت، پول و جسارت غالب است. اما در جوامع زن‌خو مهربانی، حفظ امنیت و مراقبت از خانواده از اهمیت بالایی برخوردار هستند [۱۶]. به عبارت دیگر، همسو با فرهنگ ملی زن‌خو، نگرش زنان به پول بیش از آنکه ابزاری برای کسب قدرت باشد وسیله‌ای برای تأمین امنیت خود و اطرفیان است. همچنین، نتایج نشان می‌دهد زنان بررسی‌شده میزان پول به‌دست‌آمده را بازتاب تلاش و کوشش خود برای دستیابی به آن می‌دانند، اما هیچ‌گاه نسبت به مقدار آن احساس کفایت نداشته‌اند.

نتایج حاصل از آزمون تساوی میانگین‌ها ابعاد نگرش پولی براساس متغیر جمعیت‌شناختی وضعیت تأهل و اشتغال در سطح اطمینان ۹۵ درصد حاکی از آن است که بین نگرش پولی زنان متأهل و مجرد شهرستان کاشان در هیچ‌یک از ابعاد بررسی‌شده تفاوت معناداری وجود نداشته، ولی در ابعاد نگهداری و حفظ پول، ناکافی بودن پول، امنیت و تلاش بین زنان شاغل و غیرشاغل شهرستان کاشان تفاوت معناداری مشاهده شده است. به عبارت دیگر، با توجه با میانگین‌های محاسبه‌شده از این نگرش زنان در این ابعاد می‌توان گفت زنان شاغل بررسی‌شده بیش از زنان غیرشاغل قائل به نگهداری و حفظ پول و ناکافی بودن آن هستند و از پول برای حفظ امنیت خود و اطرفیان خود استفاده می‌کنند و میزان آن را حاصل تلاش و کوشش صرف شده برای

دستیابی به آن می‌دانند. شاید این نگرش ناکافی بودن پول در زنان شاغل، آن‌ها را به تلاش مضاعف برای کسب درآمد تشویق می‌کند و چون برای رسیدن به آن بیش از زنان خانه‌دار تلاش می‌کنند، آن را نتیجه تلاش و کوشش خود ارزیابی می‌کنند و در حفظ و نگهداری آن مراقبت بیشتری به خرج می‌دهند. همچنین ویژگی زن‌خویی این جامعه آن‌ها را به صرف این پول برای تأمین امنیت خود و اطرافیانشان ترغیب می‌کند.

بررسی تأثیر متغیرهای جمعیت‌شناختی سن، میزان تحصیلات و گروه درآمدی بر نگرش پولی زنان شهرستان کاشان نیز حاکی از تأیید نتایج تحقیقات رابرتس و سپولودا است و نشان‌دهنده آن است که زنان در گروه‌های سنی مختلف فقط در نگهداری و حفظ پول دارای اختلاف معناداری بوده‌اند؛ به طوری که زنان بیش از چهار سال نسبت به زنان سایر گروه‌ها تمایل بیشتری به حفظ و نگهداری از پول دارند. این امر را شاید بتوان نتیجه ریسک‌گریزی انسان‌ها به تبع افزایش سن آن‌ها قلمداد کرد [۳۱]. همچنین، همانند نتایج تحقیق فرنیام [۱۲]، نگرش پولی بین گروه‌های درآمدی متفاوت است و گروه درآمدی بالاتر (یعنی بیش از ۳ میلیون تومان) به طور درخور توجهی درآمد و پول خود را حاصل تلاش و کوشش خود می‌دانند. به عبارت دیگر، این گروه نگرش عقلانی به میزان درآمد خود دارند و آن را نتیجه تلاش و کوشش بیشتر خود می‌دانند.

بررسی میزان همبستگی بین ابعاد شخصیتی جامعه بررسی شده و نگرش‌های پولی آن‌ها به طور کلی همانند نتایج ریم [۲۹] ضعیف گزارش شده‌اند، اما نتایج درخور توجه و معناداری آن‌ها به صورت زیر بوده است:

- بین ویژگی شخصیتی برون‌گرایی، توافق‌پذیری، وظیفه‌گرایی و گشودگی و وسواس پولی رابطه منفی و معنادار و بین ویژگی روان‌رنجوری و وسواس پولی رابطه مثبت و معناداری وجود داشته است. به عبارت دیگر، افراد دارای عدم ثبات احساسی بیشتر نسبت به پول دل‌مشغولی دارند؛
- بین اعتقاد به حفظ و نگهداری از پول با ویژگی‌های توافق‌پذیری، وظیفه‌گرایی و گشودگی رابطه منفی و معنادار و بین این بعد از نگرش پولی و روان‌رنجوری رابطه مثبت و معنادار وجود دارد؛
- احساس ناکافی بودن پول با همه ویژگی‌های شخصیتی رابطه معنادار داشته، اما این رابطه برای ابعاد برون‌گرایی، توافق‌پذیری و گشودگی منفی و برای سایر ویژگی‌ها مثبت است؛
- اعتقاد به پول به عنوان ابزاری برای کسب و اعمال قدرت با ویژگی‌های شخصیتی توافق‌پذیری وظیفه‌گرایی و گشودگی رابطه منفی و با بعد روان‌رنجوری رابطه مثبت و معناداری دارد؛

- اعتقاد به پول به منزله ابزاری برای کسب امنیت فقط با ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی و توافق‌پذیری رابطه منفی و معناداری دارد؛
- اعتقاد به پول به عنوان حاصل تلاش و کوشش فردی تنها با وظیفه‌گرایی فرد رابطه مثبت و معناداری را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، افراد وظیفه‌گرا بیشتر بر پول به عنوان نتیجه تلاش و زحمت خود تأکید دارند.

پیشنهادها

اهمیت پول به عنوان یکی از ابزارهای مهم مبادله و حجم بالای ارتباط انسان با آن، این کالا را به یکی از پدیده‌های مهم در کل دوران زندگی بشر تبدیل کرده است. همان‌گونه که انسان‌ها با همه پدیده‌های اطراف خود رابطه دارند و همواره در شناخت آن‌ها و بهبود این روابط تلاش می‌کنند، تلاش برای شناخت و بهبود رابطه با بهبود پول نیز اساسی و جدی می‌شود. به‌رغم این مهم، مطالعات اندکی در حوزه روان‌شناسی پول، به‌خصوص سنجش نگرش افراد به آن، انجام شده است. از آنجا که مهم‌ترین ابزار جبران خدمت و مبادله در اغلب سازمان‌ها پول است، از آن می‌توان برای افزایش انگیزش و بهبود بهره‌وری نیروی انسانی استفاده کرد. از این‌رو، پیش‌نیاز استفاده صحیح از این ابزار شناخت و سنجش نگرش منابع انسانی سازمان به آن و بررسی عوامل مؤثر بر این نگرش است. بنابراین، به‌طور کلی پیشنهاد می‌شود مدیران و تصمیم‌گیران سازمان‌ها به بررسی این نگرش در نیروی انسانی خود بپردازند و از این طریق از ابزارهای تکمیلی به جای پول برای تأمین نیازهای افراد سازمان و جبران خدمات آن‌ها و در نهایت بهبود رضایت شغلی و بهره‌وری آن‌ها استفاده کنند؛ مثلاً با توجه به نگاه زنان شاغل شهرستان کاشان به پول به منزله ابزاری برای تأمین امنیت می‌توان مکمل‌های دیگری مانند امنیت شغلی، امنیت اجتماعی محیط کار و... را مکمل یا حتی جایگزین پول برای تأمین این نیاز زنان شاغل قرار داد. بسیاری از زنان شاغل ترجیح می‌دهند در محیطی امن‌تر کار کنند تا در محیطی با حقوق بالاتر. از سوی دیگر، با توجه به اعتقاد زنان شاغل به پول به عنوان حاصل تلاش و کوشش فردی خود، به مدیران و کارفرمایان این زنان پیشنهاد می‌شود با تحویل کارهای مهم‌تر و چالشی‌تر در ازای دستمزد بیشتر، باعث افزایش بهره‌وری و در نهایت رضایت شغلی کارگران و کارمندان زن خود باشند.

از سوی دیگر، با توجه به اینکه زنان اعتقاد دارند پولی که به دست آورده‌اند حاصل تلاش و توانایی آن‌هاست و از سوی دیگر آن را ناکافی می‌دانند، می‌توان با ترویج روحیه کارآفرینی و فراهم آوردن شرایط آن، به تقویت وضعیت مالی زنان و ترویج کارآفرینی پرداخت.

در ادامه نیز، پیشنهادها پژوهشی زیر برای سایر پژوهش‌گران در جهت توسعه این بخش مهجور در روان‌شناسی پیشنهاد می‌شود:

- سنجش نگرش پولی افراد با متغیرهای جمعیت‌شناختی بیشتر انجام گیرد؛ مثلاً، بررسی تأثیر جنسیت یا نوع فرهنگ ملی و خرده‌فرهنگ‌ها بر نگرش پولی افراد. در این نوع پژوهش‌ها، نگرش پولی زنان و مردان در نقاط مختلف کشور با فرهنگ‌ها و خرده‌فرهنگ‌های مختلف صورت گیرد و در یک جامعه وسیع‌تر این کار تطبیقی بین کشورهای مختلف با ویژگی‌های متفاوت انجام شود.
- با توجه به اینکه شدت رابطه شخصیت با نگرش پولی ضعیف بوده است، می‌توان احتمال داد که متغیرهای میانجی و تعدیل‌گر در این رابطه وجود دارند؛ در نتیجه انجام تحقیقی در این زمینه ارزشمند است.
- از آنجا که زنان به پول به‌منزله ابزار قدرت نگاه نکرده‌اند؛ می‌توان بیان کرد که منابع ایجاد قدرت برای آن‌ها متفاوت است و در نتیجه انجام دادن تحقیقی در زمینه نقش متغیرهای رفتاری و معنوی در ایجاد قدرت برای زنان ارزشمند است.
- سنجش نگرش پولی افراد با متغیرهای بازاریابی مانند سبک تصمیم‌گیری برای خرید، سبک زندگی، سبک مصرف کالا و... بررسی و مقایسه شود.
- طبقه‌بندی مشتریان، مصرف‌کنندگان، نیروی انسانی و... در سازمان براساس نگرش پولی آن‌ها و بررسی دقیق‌تر متغیرهای مؤثر در نگرش پولی هر سبک صورت گیرد؛ مثلاً، از کسانی که نگرش آن‌ها به پول به‌عنوان ابزار کسب قدرت است دارای چه ویژگی‌های روان‌شناختی و جامعه‌شناختی دیگری هستند و در چه گروه‌های فردی و اجتماعی طبقه‌بندی می‌شوند.

منابع

- [۱] خرمایی، فرهاد؛ فرمانی، اعظم (۱۳۹۳). «بررسی شاخص‌های روان‌سنجی فرم کوتاه پرسش‌نامه پنج عامل بزرگ شخصیت»، روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ش ۱۶، ص ۲۹-۴۰.
- [۲] فرزین‌فر، زهره؛ سعیدا اردکانی، سعید؛ الحسینی المدرسی، سیدمهدی (۱۳۹۵). «نقش نگرش پولی در خرید و سواسی جوانان»، پژوهش‌های مدیریت در ایران، س ۲۰، ش ۲، ص ۱۷۷-۱۹۴.
- [۳] فرهنگ، آدریان؛ آرگایل، مایکل (۱۳۸۴). روان‌شناسی پول، ترجمه شهلا یاسائی، تهران: جوانه رشد.
- [۴] کردی، حسین؛ هادی‌زاده، سکینه (۱۳۹۱). «بررسی سبک زندگی زنان شاغل و غیرشاغل»، فصل‌نامه علمی-پژوهشی زن و جامعه، س ۳، ش ۴، ص ۲۱-۴۲.
- [۵] کوئن، بروس، (۱۳۷۲). مبانی جامعه‌شناسی، ترجمه غلام‌عباس توسلی و رضا فاضل، تهران: سمت.
- [6] Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*, Oxford, England: Holt, Reinhart & Winston.
- [7] Bailey, W. C., and Jean M. L. (1993). "A cross-cultural examination of the aetiology of attitudes towards money". *Journal of Consumer Studies & Home Economics*, 17: PP 391-402.
- [8] Cervone, D. and Lawrence A. P. (2016). *Personality, binder ready version: theory and research*. John Wiley & Sons.

- [9] Costa, P. and McCrae R. (1987). "Neuroticism, somatic complaints, and disease: is the bark worse than the bite?" *Journal of personality*, 55, (2): PP 299-316.
- [10] Forman, N. (1987). *Mind Over Money: How to Banish Your Financial Headaches and Achieve Moneysanity*, Doubleday Canada; Garden City, NY: Doubleday.
- [11] Foxall, G. R. (2005). *Understanding Consumer Choice*, UK, Palgrave Macmillan.
- [12] Furnham, A. (1984). "Many sides of the coin: The psychology of money usage" *Personality and individual Differences*, 5 (5): PP 501-509.
- [13] Goldberg, H. and Robert T. L. (1978). *Money madness: The psychology of saving, spending, loving, and hating money*, London, Springwood Books.
- [14] Gresham, A. and Gwen F. (1989). "The differing attitudes of the sexes toward money: an application of the money attitude scale" *Advances in marketing*, 8: PP 380-384.
- [15] Hanley, Alice, and Mari S. Wilhelm. (1992). "Compulsive buying: An exploration into self-esteem and money attitudes" *Journal of economic Psychology*, 13 (1): PP 5-18.
- [16] Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. Online Readings in Psychology and Culture, 2(1). <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1014>
- [17] John, O. P., Naumann, L.P., and Soto, C.J. (2008). "Paradigm shift to the integrative big five trait taxonomy" *Handbook of personality: Theory and research*, 3 (2): PP 114-158.
- [18] John, O.P. and Srivastava, S. (1999). *The Big-Five Taxonomy: History, Measurement, and Theoretical Perspectives*, Handbook of Personality: Theory and Research (2d ed.) edited by L. Pervin and OP John. New York, Guilford Press.
- [19] LePine, J. A. and Van Dyne, L. (2001). "Voice and cooperative behavior as contrasting forms of contextual performance: evidence of differential relationships with big five personality characteristics and cognitive ability" *Journal of applied psychology*, 86 (2): PP 326-336.
- [20] Lim, Vivien KG, and Thompson SH Teo. (1997). "Sex, money and financial hardship: An empirical study of attitudes towards money among undergraduates in Singapore.", *Journal of Economic Psychology*, 18, no. 4: PP 369-386.
- [21] Lim, Vivien KG, Thompson SH Teo, and Geok Leng Loo. (2003). "Sex, financial hardship and locus of control: an empirical study of attitudes towards money among Singaporean Chinese", *Personality and Individual Differences*, 34 (3): PP 411-429.
- [22] Masuo, D. M., Malrouu, Y. L., Hanashiro, R. and Hoon Kim J. (2004). "College students' money beliefs and behaviors: An Asian perspective", *Journal of Family and Economic Issues*, 25 (4): PP 469-481.
- [23] McCrae, R. and Costa P.T. (1985). "Updating Norman's "adequacy taxonomy": Intelligence and personality dimensions in natural language and in questionnaires", *Journal of personality and social psychology*, 49 (3): PP 710-721.
- [24] McCrae, R. and John O.P. (1992). "An introduction to the five-factor model and its applications", *Journal of personality*, 60 (2): PP 175-215.
- [25] Mihaly, Nikolett & Kovács, Ildikó & Madarász, Imre & Mészáros, Aranka.

- (2017). Correlations between attitude to money and demographic variables on a sample of university students. *Regionalnaya ekonomika. Yug Rossii*, 3: 55-74. 10.15688/re.volsu.2017.3.6.
- [26] Mitchell, T. R., S. Dakin, A. Mickel, and S. Gray. (1998). "The measurement of money importance", In *annual meeting of the Academy of Management*, San Diego.
- [27] Prince, M. (1991). "Gender and money attitudes of young adults", *gender and consumer behavior*. Conference Proceedings, (Ed. by J.A. Costa), Association for Consumer Research, Valdosta, GA: PP 284-291.
- [28] Prince, M. (1993). "Women, men, and money styles", *Journal of economic Psychology*, 14 (1): PP 175-182.
- [29] Rim, Y. (1982). "Personality and attitudes connected with money", *Paper given at the Economic Psychology Conference*.
- [30] Roberts, J.A. and Jones E. (2001) "Money attitudes, credit card use, and compulsive buying among American college students", *Journal of consumer affairs*, 35 (2): PP 213-240.
- [31] Roberts, J. A., and Cesar J. S.M. (1999). "Demographics and money attitudes: a test of Yamauchi and Templers money attitude scale in Mexico". *Personality and individual Differences*, 27 (1): PP 19-35.
- [32] Rubinstein, C. R. (1981). "Survey report on money", *Psychology today*, 15 (5): PP 29-44.
- [33] Sabri, M. F., Hayhoe, C. R., & Goh Lay Ai. (2006). "Attitudes, values and belief towards money: gender and working sector comparison", *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 14 (2): PP 121-130.
- [34] Shafer, A.B. (2000). "Mediation of the Big Five's effect on career decision making by life task dimensions and on money attitudes by materialism", *Personality and Individual Differences*, 28 (1): PP 93-109.
- [35] Simkiv, M. (2013). "Money attitude of Ukrainian young people: socio-demographic aspect", *Journal of Education Culture and Society*, 2: PP 36-45.
- [36] Schmitt, D. P, Allik, J., McCrae R. and Verónica B.M. (2007). "The Geographic Distribution of Big Five Personality Traits: Patterns and Profiles of Human Self-Description across 56 Nations", *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 38 (2): PP 173-212.
- [37] Taneja, R. M. (2012). "Money attitude-an abridgement", *Researchers World*, 3 (3): PP 94 -98.
- [38] Tang, Th.Li-Ping. (1995). "The development of a short money ethic scale: Attitudes toward money and pay satisfaction revisited", *Personality and individual differences*, 19 (6): PP 809-816.
- [39] Tang, Th.Li-Ping. (1993). "The meaning of money: Extension and exploration of the money ethic scale in a sample of university students in Taiwan", *journal of Organizational Behavior*, 14 (1): PP 93-99.
- [40] Tang, Th. Li-Ping. (1992). "The meaning of money revisited: The Development of the Money Ethic Scale", *journal of Organizational Behavior*, 13 (2): PP 197-202.
- [41] Tatarko, A. and Peter S. (2012). "Social capital and attitudes towards money", *SSRN Electronic Journal*, DOI: 10.2139/ssrn.2011044.
- [42] Tung, R. L., and Chris B. (2009). "Comparing the attitudes toward money, material possessions and savings of overseas Chinese vis-à-vis Chinese in

-
- China: convergence, divergence or cross-vergence, vis-à-vis 'one size fits all' human resource management policies and practices", *The International Journal of Human Resource Management*, 20 (11): PP 2382-2401.
- [43] Wernimont, P.F. and Susan F. (1972). "The meaning of money", *journal of Applied Psychology*, 56 (3): 218.
- [44] Yamauchi, K.T., and Donald J. T. (1982). "The development of a money attitude scale", *Journal of personality assessment*, 46 (5): PP 522-528.
- [45] Zhao, H. and Scott E. S. (2006). "The Big Five personality dimensions and entrepreneurial status: A meta-analytical review", *Journal of applied psychology*, 91 (2): PP 259- 271.